

Szilágyi András

GALAVICS GÉZA NYOLCVAN ÉVES

Az 1970-es évek első felétől jó ideig bevett gyakorlattá lett az Iparművészeti Múzeumban, hogy az igazgató – Radocsay Dénes, majd utóda, Miklós Pál – évente egy alkalommal szakmai konzultációra hívta össze az intézmény „tudományos munkatársait”. Az alkalmat rendszerint az jelentette, hogy napvilágot látott a múzeum évkönyve, az *Ars Decorativa* új kötete. E konzultációkon főként a kötet – idegen nyelven megjelent – tanulmányainak szerzői kaptak szót és számoltak be arról, hogy mely kérdések foglalkoztatták őket és milyenekkel szembesültek kutatásaik során. 1976 tavaszán különösen tanulságosnak és érdekesnek ígérkezett az az évi konzultáció, minthogy azon, mintegy „emeritus külső munkatársként” az előző évi kötet egyik szerzője, a nagy tekintélyű Voit Pál is részt vett. (Néhányan a jelenlévők közül személyes élményeiket is felidézheték azokból az évekből, amikor, 1946 és 1948 között, ő volt a múzeum igazgatója.) Elsőként tehát, illő módon, Voit Pál szólt és fejtette ki véleményét a tanulmányában tárgyalt 18. századi bécsi szobrász, Antonio Corradini munkáságáról, majd általánosabban, az ausztriai barokk-kutatás legújabb eredményeiről. Előadásának utolsó mondatára reagálva – „ha további részletekre kíváncsiak, nyugodtan kérdezzenek” – a résztvevők egyike a következő kérdéssel állt elő: hogyan látja, Tanár úr, a hazai barokk kutatás helyzetét és távlatait?

Ami a távlatokat illeti, a válasz tömör és határozott volt. „A korszak ifjú hazai kutatói közül egyvalakit említhetek, akinek az írásait ismerem és nagyra értékelem. Ő, egyebek között a *Program és műalkotás a 18. század végén. Egy festmény születése és fogadtatása* című kötet szerzője, Galavics Géza. Biztos vagyok benne, hogy munkáit a korszakkal foglalkozó külföldi szakemberek is hamarosan olvasni fogják és hivatkozni fognak rájuk.” Sok évtized elmúltával megállapítható, hogy e prófécia maradéktalanul beteljesedett. A barokk művészet különböző műfajait tárgyaló, külföldön megjelent színvonalas publikációkban Galavics Géza „hivatkozási indexe” az 1980-as évek óta talán csak Garas Kláráéval van azonos nagyságrendben. Nem kétséges ugyanakkor, hogy szakmánk képviselői közül régóta és mindmáig ő a legelismerettebb a 17–18. század eszmetörténetében járatos hazai történészek és irodalomtudósok körében. Köszönhetően azoknak a körültekintő és mélyenszántó műelemzéseknek, amelyek egyebek között a sárvári Nádasdy vár dísztermének falképeiről, a pozsonyi vár királyi lakosztályainak egykori pannósorozatáról, vagy a 17. század jelentős hazai személyiségeinek portrészorozatairól adnak megannyi fontos új információt.

A barokk kor nagy formátumú mecénás főurainak és főpapjainak tevékenysége, megrendeléseik szempontjainak és indítékainak bemutatása kezdettől mindmáig élénken foglalkoztatja az immár a hazai barokk-kutatás doyenjévé lett Galavics Gézát. Ennek az illusztris megrendelői körnek volt kiemelkedően jelentős és sokoldalú tagja, korának fontos „közszereplője”, a herceg-nádor, Esterházy Pál (1635–1713). Az

A Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat kirándulásán
Gannán a plébániatemplom – Esterházy-mauzóleum lépcsőjén 2018-ban.

Fotó: B. Benkhard Lilla

ő személyiségének, elhatározásainak és mentalitásának megismertetése terén bizonyára senki nem tett annyit az 1970-es évek közepétől napjainkig – ideértve a történészeket és az irodalmárokat is –, mint Galavics Géza. 1986-ban megjelent nagysikerű könyvének – *Kössünk kardot az pogány ellen. Török háborúk és képzőművészet* – vonatkozó fejezete mellett számos publikáció jelzi munkásságának ezt a vonulatát, amelynek méltó betetőzése a kismartoni Esterházy-rezidencia dísztermének falképeiről szóló, a közelmúltban közzétett adatgazdag, kiváló tanulmány.¹ S ha ez utóbbi inkább az adott műfajjal foglalkozó tudós kutatók számára lesz irányadó a jövőben, a magyarországi művészettörténet ismeretterjesztő kézikönyveinek (1983, illetve 2001) barokk fejezeteit bizonyára nagy haszonnal fogják olvasni a továbbiakban az egyetemisták – szakmánk leendő művelői – és a laikus érdeklődők egyaránt. Az a megközelítés, hogy egy tárgyalt műalkotás, vagy műalkotás-csoport, vagy akár egy jelentős életmű bemutatása, elemzése során rendre a téma tágabb, eszmetörténeti – akár politikatörténeti – összefüggéseire összpontosít, jól jellemzi Galavics Géza számos, hosszabb-rövidebb írását. Erről, az interpretációnak e sajátos, általa leginkább kívánatosnak tartott módszeréről ő maga fogalmaz meg ugyancsak figyelemre méltó és megszívlelendő mondatokat egy 2008-ban megjelent nagyvű tanulmányában.²

Az öregkort nem az évek száma jelzi. Nem véletlen, hogy a nyolcvanéves Galavics Gézát, akit méltán megillet a ‘kutató professzor’ titulus, senki nem tekinti öregembernek. Esetleg öregúrnak talán, bár nem emlékszem, hogy bárki így említette volna őt valamikor is. Nem faggatják az idős kor szépségeiről vagy épp kínjairól, ő ugyanis kortalan. Szellemi értelemben mindenképpen. Hogy mekkora szerepet játszik ebben a Gondviselés, profánul fogalmazva a szerencse, a kiváló gének és képességek, a jó iskola, a harmonikus családi környezet, nem tudhatjuk. Az azonban művészettörténész kollégái előtt nyilvánvaló, hogy – otthonos és avatott lévén Közép-Európa barokk művészetének különböző műfajaiban és megannyi kérdéskörében – a hamar megtalált témával boldog kapcsolatban él. Örömet leli a kutatómunkában, és örömmel segíti sok-sok fiatal kollégájának szakmai előmenetelét. Isten éltesse sokáig!

¹ Hol keressük a Hesperidák kertjének földi mását? Esterházy Pál és a festő Carporo Tencalla „vitája” és a folytatás a kismartoni Esterházy-rezidencia dísztermének mennyezetképén. *Művészet és mesterség. Tisztelgő kötet R. Várkonyi Ágnes emlékére*. Szerk. Horn Ildikó et al. Budapest, 2016. II.: 279–362.

² Festők és metszetalóképek a késő reneszánsz Magyarországon. *Mátyás király öröksége. Késő reneszánsz művészet Magyarországon a 16–17. században*. Szerk. Mikó Árpád, Verő Mária. II. Tanulmányok. Budapest, 2008. 55–85.